

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

КНЕУ імені Вадима Гетьмана, м. Київ

Анотація. У статті досліджено проблематику податкової системи України та виокремлено її основні недоліки, які чинять негативний вплив на розвиток суб'єктів бізнесу.

Ключові слова: суб'єкти бізнесу; бізнес-середовище; система оподаткування; податкові важелі; механізм оподаткування

Abstract. In article examines the problems of the tax system of Ukraine and highlights its main shortcomings that have a negative impact on the development of business entities.

Keywords: business entities; business environment; taxation system; tax levers; mechanism of taxation

Забезпечення ефективного розвитку ринкової економіки країни не може бути досягнуто без врахування економічних інтересів суб'єктів бізнесу як основного фактору формування конкурентного середовища та розвитку ринкової економіки. В свою чергу створення сучасного бізнес-середовища неможливо без ефективної податкової системи та пов'язаної з нею оптимальної податкової політики. Тому задля забезпечення ефективних ринкових механізмів необхідно мати налагоджену податкову систему.

Податкова система виступає впливовим інструментом формування, зростання валового внутрішнього продукту та національного доходу, їх розподілу і споживання між учасниками держави – юридичними та фізичними особами, а відтак – має вплив на розвиток окремих підприємств і галузей економіки, заохочення чи стримування нагромадження, інвестиційної діяльності, на становище і рівень життя широких верств населення.

Теоретично та практично осмислені та виправдані податки можуть мати позитивний вплив на економічну діяльність і виробничі потужності суб'єктів бізнесу. Крім того, оптимізація податкової системи має на меті вирішення двох важливих завдань, а саме: максимальної мобілізації надходжень до бюджету та врахування податкової спроможності платників податків за встановленими податковими ставками та встановлення комфортного режиму їх оподаткування та забезпечення їх стабільного економічного зростання.

Систематизуючи проблематику податкової системи України, слід виокремити її основні недоліки, які чинять негативний вплив на розвиток суб'єктів бізнесу:

- складність та суперечливість податкової системи для бізнесу, нестабільність законодавства, наприклад, протягом 2011-2021 років до Податкового кодексу України було додано 166 змін та доповнень. Питання оподаткування досі регулюється підзаконними нормативними документами, декретами Кабінету Міністрів, Указами Президента тощо. Неоднозначність тлумачення податкового законодавства негативно позначається на діяльності суб'єктів господарювання, знижує привабливість національної економіки для іноземних інвесторів;

- нерівномірність оподаткування бізнесу як наслідок адміністративного регулювання економіки. Різниця в податковому навантаженні між галузями і різними територіальними одиницями варіює від 12 до 150 % доданої вартості [1];

- фіскальна функція податків у формуванні державних доходів або фінансових ресурсів держави переважає над регулюючою функцією. Це, в свою чергу, не сприяє підвищенню конкурентоспроможності держави. Регулююча функція податків таким чином не орієнтована на стале економічне зростання, що, в свою чергу, стримує розвиток конкурентних позицій податкової системи України;

- недосконала система спрощеного режиму оподаткування призводить до таких проблем, як: зниження мотивації підприємницької діяльності, незацікавленості суб'єктів господарювання у зміні

свого статусу як суб'єктів, що мають право використовувати спрощену систему оподаткування, що уповільнює їх розвиток та зростання обсягів діяльності, призводить до дроблення деяких середніх підприємств. В той же самий час, в країнах ЄС малий та середній бізнес розглядають як визначальний фактор у досягненні конкурентоспроможності економіки на світовому ринку, як фактор забезпечення високої ефективності внутрішнього ринку та зайнятості населення. А світовий досвід і практика господарювання переконують, що важливою умовою функціонування ринкової економіки є взаємодія великих, середніх і малих підприємств та їх оптимальне співвідношення;

— неефективний механізм розподілу податкових надходжень між центральним і місцевими бюджетами гальмує розвиток економіки в областях;

— система митно-тарифного регулювання певною мірою погіршує податкову політику, оскільки не дає змоги оперативно реагувати на зміни кон'юнктури світового ринку, на торговельні режими інших держав та позитивні зрушення в структурі економіки України;

— слабкий інтерес суб'єктів господарювання до ведення бізнесу на території України за відсутності різноманітних програм лояльності (надання пільгового податкового періоду суб'єктам господарювання на початку їх діяльності тощо). Ця проблема стала по особливому актуальна із початком війни з метою підтримати громадян та уберегти економіку від стрімкого падіння, що спонукало до введення нових правил оподаткування діяльності бізнесу у таких умовах [2].

Незважаючи на те, що певні кроки щодо підвищення ефективності та гармонізації податкової системи України до вимог Європейського Союзу з метою мінімізації загроз її економічній та фінансовій безпеці вже було зроблено [3], проте податкова система країни ще досі не сприяє побудові соціально орієнтованої конкурентоспроможної економіки ні за економічним розвитком, ні за податковою культурою, ні за рівнем обізнаності платників податку.

Тому актуальним є запозичення податкових механізмів країн ЄС; врахування вимог щодо приведення положень вітчизняного податкового законодавства у відповідність до директив ЄС (зокрема, низки директив із ПДВ та специфічних акцизів). Це дасть змогу поступово імплементувати прогресивну практику та гармонізовані механізми оподаткування країн ЄС в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тульчинський Р. В., Змієнко М. О. Податкова система України, її недоліки та шляхи реформування. Економічний вісник НТУУ "КПІ". 2009. URL: <http://economy.kpi.ua/uk/issue/2009?page=1>.

2. Електронне видання журналу «Голос України» Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану. - URL: <http://www.golos.com.ua/article/356851>.

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України № 2120-IX від 15.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

Ляхова Олена Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу КНЕУ імені Вадима Гетьмана, м. Київ, e-mail: liakhova.olena@kneu.edu.ua

Садовий Дмитро Юрійович, аспірант кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

Liakhova Olena O. - Ph. D., Associate Professor Associate Professor of corporate finance and controlling department, Kyiv national economic university named after V. Hetmana, Kyiv, e-mail: liakhova.olena@kneu.edu.ua

Sadovy Dmytro Yu. - postgraduate of corporate finance and controlling department, Kyiv national economic university named after V. Hetmana, Kyiv.